

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniuersa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

6 Per quam operationem intellectus fiant res vniuersales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

distinc. 3. quæst. 7. Aegid. in 1. quæst. 2. Prolog. & d. 19. p. 1. & Scotus posset in eandem sententiam trahi, nã verba eius non repugnant: cum dicat solum esse in rebus vniuersale in potentia, non in actu: & ita videntur eum exponere discipuli eius, vt latè refert & tractat Fonseca dicto cap. 28. quæst. 5. sect. 2. sed non est quod in eo immoremur, nostra enim non multum refert quid Scotus senserit, præsertim, cum verba eius valde sint æquiuoca. Et pro hac sententia citatur Damas. lib. 3. de fide, cap. 11. vbi ait, naturam, aut sola cogitatione contemplari, aut in omnibus eiusdem speciei hypostasibus, quas coniungit: aut in vno individuo tantum. Vbi per naturam sola cogitatione contemplatam, intelligit naturam vt vniuersalem: quomodo ait, nõ existere, sed cogitari tantum; in indiuiduis autem dixit existere, vel in omnibus secundum totam latitudinem suam specificam, vt realiter existentem, vel in vno tantum.

III. Ratione probatur, quia vnitas & aptitudo essendi in multis, quatenus ad rationem vniuersalem necessaria sunt, non conueniunt realiter naturæ ipsi, sed per intellectum: ergo & vniuersalitas, eodem modo conuenit. Confirmatur ac declaratur, quia, si natura habet ante intellectum vniuersalitatem: ergo vel in indiuiduis, vel in se: non in indiuiduis, quia, nec vt in vno tantum, cum in illo sit indiuidua & determinata ad vnum, neque in multis seu omnibus simul: tum quia natura potest esse vniuersalis, etiam si in vno tantum indiuiduo reperitur, tum etiã, quia nulla proprietas realis conuenit naturæ vt existenti in multis indiuiduis, quæ non conuenit ei in singulis, vel in aliquo eorum præter ipsam multitudinem indiuiduationum, seu singularitatem, in qua vniuersalitas nõ consistit, vt per se constat. Neque etiam potest vniuersalitas conuenire naturæ in se præcindendo ab indiuiduis, nisi per intellectum, quia, si talis natura sumatur vt existens in re ipsa, non præcindit ex natura rei ab indiuiduis, cum ab eis ex natura rei non distinguatur, vt ostensum est; si autem natura in se non est existens concipi non potest quis vel qualis sit ille status eius, nisi illum habeat obiectiue in intellectu, quia realiter illum non habet, nec habere potest, neque etiam secundum esse essentia, seu possibile distinguitur ex natura rei ab indiuiduis in eodem statu consideratis, vt sæpe dictum est. Tandem si esse vniuersalem conuenit naturæ realiter, aut conuenit per se, aut ex accidente: neutrum dici potest: ergo non conuenit realiter: ergo per rationem tantum. Minor quoad primam partem patet, quia, si per se conueniret homini esse vniuersalem, conueniret etiam omnib. indiuiduis: nam quidquid per se primò vel secundò conuenit superiori, conuenit etiam inferiori; & quia nulla proprietas potest adiungi naturæ superiori ratione inferioris, quæ repugnet essentia, vel proprietatibus per se conuenientibus ei, cum neque hæc possint ab illa separari, neque cum proprietatibus repugnantibus simul manere. Quoad posteriorem autem partem probatur minor, quia, si vniuersalitas realiter conuenit & contingenter seu accidentaliter, erit accidens aliquod naturæ: ergo, si est accidens reale, conueniet illi ratione alicuius singularis, vt supra de vnitare, & de aptitudine essendi in multis argumentabamur. Item conueniet illi hoc accidens per aliquam actionem extrinseci agentis, vel per carentiam actionis, si fingatur esse accidens priuatiuum: omnis autem huiusmodi actio respicit per se indiuidua. Denique, nec fingi nec explicari potest quale sit hoc accidens reale, est ergo rationis & per rationem.

IV. Ad fundamenta contraria, posita in secunda sectione, iam declaratum est, quomodo natura in re sit communicabilis multis, non per aliquam aptitudinem, seu indifferentiam, quæ ipsi naturæ secundum se conueniat, sed solum per non repugnantiam ipsarum rerum singularium, vt habere possint alia

sibi similia, quæ non repugnantia non satis est ad rationem vniuersalem, vt declaratum est. Vnde ad primum negatur illa consequentia, natura humana non est de se incommunicabilis: ergo de se est communicabilis, nam in rigore est à negatiua ad affirmatiuam ex parte illius modi seu termini, de se: & fieri potest, vt neutrum illorum de se ei conueniant, quamuis in re semper alterum eorum inest. Quod si non in eo rigore sumatur particula illa de se, vt scilicet idem sit, quod per se & ab intrinseco, sed solum, vt idem significet, natura de se, quod natura ex ratione formalis sua, & præcisa ab omni differentia inferiori, sic concedi potest consequentia, potius ratione materiz, quàm ratione formæ. Potest enim dici natura communicabilis de se in sensu superius explicato, quia non repugnat illi habere plura indiuidua inter se similia in essentia & natura, neque vni indiuiduo repugnat habere aliud sibi simile, quæ tamen non repugnantia non sufficit ad rationem vniuersalem, vt dictum est. Atque eadem responsio accommodanda est ad secundum argumentum: in ipsa enim natura reali nulla est aptitudo positiua, & reales ad plures differentias indiuiduales, sed solum est non repugnantia in ipsis etiam indiuiduis, vt habere possint alia sibi similia. Et inde prouenit, & quod natura dicatur communicabilis seu apta vt sit in multis, & quod talis natura non possit adæquatè contrahi per vnã differentiam indiuidualem, vt satis expositum est. Ad tertium responderetur, omnia illa attributa dicere aliquo modo ordinem ad intellectum: fundantur autem in rebus ipsis, non quatenus in ipsis natura habet aliquam vniuersalitatem, sed quatenus in ipsis indiuiduis est conuenientia & similitudo in essentia, & proprietatibus eius, & in intrinseca connexionem, quam inter se habent essentia & proprietates, ratione cuius abstrahuntur conceptus communes obiectiui, ex quibus fiunt vniuersales prædicationes, necessariæ ac perpetuæ veritatis, prout à tempore abstrahuntur. Et hoc modo dicitur esse scientia de vniuersalibus, & non de singularibus, non quia sit de nominibus, & non de singularibus, sed quia est de conceptibus obiectiui communibus, qui, licet in re ipsa nõ distinguantur à singularibus, distinguuntur tamen ratione, & hoc satis est ad omnes locutiones prædictas. Quod non satis adtulerunt Nominales, & ideo aliter loquuti sunt, quamuis in re non multum à nobis differant, vt diximus. Per quod responsum est ad vltimam confirmationem. Ad alia fundamenta nihil respondendum superest, nam ex dictis satisfactum est omnibus.

SECTIO VI.

Per quam operationem intellectus fiat res vniuersales.

Hæc quæstio sub aliis verbis tractari solet in principio Dialecticæ, scilicet an vniuersale fiat per abstractionem, vel per cõparationem intellectus. Tractari etiam solet, ac magis propriè in 3. de Anima explicando obiectum intellectus, quod vniuersale esse dicitur. Quoniam verò dictum à nobis est, vnitatem vniuersalem per opus intellectus resultare, prætermittere nõ possumus, quin declaremus, quod, & quale sit hoc opus intellectus. Oportet autem breuiter distinguere duplicem intellectum, agentem, & possibilem: illius munus est efficere species intelligibiles: huius operari, & intelligere per illas: habet autè duplicem operationem (prætermittis aliis, quæ ad præsens institutum non spectant) vna vocatur directa, qua directè tendit in rem, quã species intelligibilis repræsentat, & ad quam ducit intellectum per se ac simpliciter. Alia vocatur reflexa, qua intellectus reuol-

reouoluitur supra priorem cognitionem, vel supra obiectum eius, secundum eas condiciones, vel denominationes, quas ex cognitione accipit.

Tres proponuntur opiniones.

II. **T**Resigitur in hac re possunt esse opiniones: prima est, vniuersale fieri per operationem intellectus agentis, quæ antecedit omnem operationem intellectus possibilis, & consistit in productione speciei intelligibilis representantis naturam præcisam, & abstractam ab omnibus indiuiduis, quæ proinde dici solet abstractio naturæ communis facta virtute intellectus agentis. Ita significat D. Thom. 1. p. q. 85. articulo 1. in corpore & ad 4. & articulo 3. ad 4. 7. Metaphysicæ lectio. 13. de ente & essent. cap. 4. & Com. 2. de anima comm. 10. dicens, intellectum moueri ad ultimam perfectionem à rebus vniuersalibus, scilicet, representatis in speciebus intelligibilibus. Et ideo 3. de anima text. 8. dicit, si vniuersalia essent extra animam, frustra fore intellectum agentem. Eand. 3. Metaphysicæ quæst. 2. articulo 2. 7. Metaphysicæ quæst. 16. articulo 1. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 28. quæst. 5. & 6. Soto in Log. q. 3. vniuersalium. Quæ sententia supponit in primis, intellectum possibilem directè, & ex vi speciei quam recipit ab intellectu agente, non cognoscere singularia materialia, sed tantum naturas communes. Ex quo infert, speciem productam ab intellectu agente tantum representare directè naturam communem præcisam ab omnibus indiuiduis, & consequenter esse vniuersalem in representando. Ex quo tandem fit, naturam sic representatam, obiectiue, & denominatione extrinseca fieri vniuersalem per huiusmodi abstractionem: nam, si contractione fit singularis & indiuidua, abstractione fiet vniuersalis & communis. Et confirmatur, quia vniuersale est obiectum intellectus agentis, & possibilis, illius ut potentia actiue, huius ut passiuæ seu receptiue: ergo fit per actionem intellectus agentis, antecedit verò operationem intellectus possibilis: nam de ratione potentia actiue est, ut faciat obiectum suum: potentia verò passiuæ supponit illud: ab eo enim pati solet.

III.

Secunda opinio est, vniuersale non fieri ab intellectu agente, sed à passibili per operationem directam, qua cognoscit naturam communem secundum suam præcisam rationem formalem, & essentiam, nihil de inferioribus, rationibus, vel de indiuiduis considerando, neque etiam formaliter, & quasi in actu signato considerando communitatem ipsius naturæ, sed solum essentiam, quæ communis est. Hanc sententiam quoad priorem partem negantem, in qua differt à præcedente, nec essario docere debent, qui tenent intellectum possibilem cognoscere directè singularia etiam materialia. Nam iuxta illam opinionem consequenter dicendum est, intellectum agentem per se loquendo efficere speciem singularem, non solum in essendo, sed etiam in representando rem indiuiduam & singularem: quia non posset eam intellectus primò & directè cognoscere, nisi reciperet speciem propriè & in particulari representantem illam. Quo fit, ut iuxta hanc sententiam intellectus agens non abstrahat vniuersale à singularibus, solum dicatur abstrahere speciem intelligibile à phantasmate, quia separat illam à conditionibus materiæ, quantum ad esse reale illius, non vero quantum ad obiectum quod representat: producit enim speciem spirituales, & immateriales in entitate sua, representantem eandem numero rem indiuiduam, quam representat phantasma: non enim repugnat, materiale indiuiduum per immaterialem formam, seu qualitatem intentionaliter representari. Et in vniuersalitate generis potest hoc confirmari in omni sententia, quia, licet demus intellectum agentem abstrahere illo modo naturam specificam ab indiuiduis, non tamen necesse est, quod abstrahat naturam genericam ab speciebus: quia certum est, intellectum

possibilem posse directè & immediatè ferri ad cognoscendam specificam naturam, & intellectum agentem posse efficere speciem intelligibilem, quæ in representatione sua non abstrahat à differentia specifica, quidquid sit de indiuiduali: ergo tunc non fiet vniuersale, quod est genus, per abstractionem intellectus agentis.

Altera vero pars affirmatiua opinionis, scilicet hoc vniuersale sufficienter fieri per abstractionem intellectus possibilis, sumi potest ex D. Thom. 1. p. q. 16. articulo 3. ad 2. & opusc. 42. cap. 5. in fine, ubi assert illud Comm. 1. de anima text. 8. *Intellectus facit vniuersalitatem in rebus: quod licet possit existimari dictum de intellectu agente, tamen à fortiori verum erit de intellectu possibili, de quo Auerroes loquitur, nam tractat de intellectu deiciente, & demonstrante. Denique autores citati in præceden. opinione, quamuis doceant, primam vniuersalitatem fieri ab intellectu agente, non tamè possunt consequenter negare, quin hæc operatio intellectus possibilis sufficiat ad similem, vel perfectiorem vniuersalitatem. Et ita D. Thom. aliis locis citatis indifferenter loquitur de intellectu abstrahente, siue agente siue possibili. Expressius verò de solo intellectu possibili hoc docet Durand. in 1. d. 3. q. 5. n. 27. & in 2. d. 3. q. 7. n. 12. Et à fortiori potest rationibus primæ sententiæ probari, quia conceptus, seu species expressa intellectus possibilis formaliter representat, quam species impressa: ergo, si intellectus præcisè & abstractè contemplatur hominem, homo ut in eo conceptu representatus, erit vniuersalis obiectiue, multo melius, quam si representaretur in specie impressa, quia habet esse obiectiui magis actuale, & magis proprium, secundum illud esse est vniuersale. Et confirmatur primo, nam homo fit singularis per differentias indiuiduantes: ergo hoc ipso, quod ab illis omnibus præscindit per actuale conceptum abstractum, fit vniuersalis. Confirmatur secundo, quia si homo ita in re existeret, sicut illi conceptui obicitur, esset vniuersale in essendo, quale Platoni tribuitur: ergo etiam nunc est vniuersale per denominationem ab intellectu. Confirmatur tertio, nam si intellectus reflectatur supra hominem sic conceptum considerans conditionem seu quali statum eius, cognoscit illum non esse aliquid singulare, sed esse quid commune omnibus singularibus in qua conceptione non fallitur intellectus, ut constat, neque etiam tribuit homini sic concepto aliquid nouum, sed concipit, quod in illo præerat: ergo ante hanc reflectionem iam homo erat vniuersalis per priorem conceptionem directam. Et ad hoc etiam deferuire potest ratio adducta pro superiori sententia, quod operatio intellectus supponit obiectum: est enim hoc verum de obiecto, quod per operationem cognoscitur, non verò de conditione, quæ in obiecto resultat, quatenus cognitum est, quando illa conditio per talem actum non cognoscitur, quia, cum talis conditio resultet ex actu, comparatur ad potentiam potius ut actiuam, quam ut passiuam, ita verò est in præsentem: nam vniuersalitas, quæ quodammodo inesse dicitur, vel conuenire naturæ abstractè cognitæ, est quædam conditio, vel denominatio resultans ex tali actu, & modo cognoscendi, quæ tamen non cognoscitur per illum actum, sed solum ipsa natura quæ vniuersalis denominatur, & ideo non est necesse vniuersalitatè illius obiecti supponi ante illam actionem. At vero, quando postea intellectus reflectitur, & contemplatur illammet conditionem seu statum naturæ abstractæ, iam illa est obiectum cognitum per talem actum: supponitur ergo illi actui, & tamen illa conditio nihil aliud est, quam vniuersalitas naturæ: ergo vniuersalitas supponitur ante hanc noticiam reflexiuam, seu (quod idem est) comparatiuam: fit autem per abstractionem, seu (quod idem est) per cognitionem directam ac præcisam naturæ vniuersalis.*

IV.

Tertia

Tertia sententia est, vniuersale fieri per notitiam comparatiuam, qua intellectus possibilis, postquam naturam præcisè & abstractè apprehendit, confert illam sic conceptam cum rebus in quibus existit, & intelligit illam vt vnum quid aptum vt sit in multis inferioribus, & de illis prædicetur. Itaque iuxta sententiam hanc natura in singularibus existens vniuersalitatem habet solum in potentia remota, quia non est communis, vel positue tanquam aliquid vere vnum existens in multis, vel etiam negatiue, tanquam aliquid nulli rei singulari proprium. Sed est tantum in illa quædam similitudo & conuenientia plurium rerum inter se, quæ præbet occasionem, & fundamentum remotum vniuersalitati. Natura vero abstractè cognita dici potest vniuersalis in potentia proxima, quia iam est communis negatiue, quia concipitur secundum se, & non vt propria alicuius indiuidui, nondum tamen censetur esse actu vniuersalis, quia nondum concipitur vt habens æquitudinem, & relationem ad multa in quibus sit quæ relationem accipit per notitiam comparatiuam, & ideo per illam dicitur vltimo constitui vniuersale in actu. Quod vltius probatur, quia vniuersalitas non est res aliqua habens veram existentiam, sed est tantum ens, seu relatio rationis: ergo tantum habet esse obiectiue in intellectu: ergo tantum est, quando actu fit ab intellectu, nam tunc solum est obiectiue in intellectu: ergo tantum est per notitiam comparatiuam: quia per eam solum fit, seu excogitatur ab intellectu. Confirmatur, nam vniuersale vt vniuersale, relatum est, vt patet, tum ex eius definitione, per suum enim correlatiuum definitur, scilicet *Est vnum in multis, & de multis*, tum ex suis speciebus, vt sunt genus, species, differentia, &c. hæc enim relatiue dicuntur, vt constat ex definitionibus à Porphyrio datis in prædicabilibus: relatiua autem sunt simul natura & cognitione: ergo vniuersale in actu non est eo modo quo esse potest, scilicet obiectiue in intellectu, donec eius correlatiuum eodem modo sit: non potest autem esse illo modo, donec vnum ad alterum conferatur, quod fit solum per dictam cõparatiuam notitiam: ergo. Et huic opinioni fauet D. Thom. qui vbiq; docet, relationes rationis tantum esse in apprehensione rationis conferentis vnum alteri, vt 1. p. qu. 2. & art. 1. in corp. & ad 4. & quæst. 7. de potent. art. 1. & significat 4. Metaph. lect. 4. & 1. lib. de interpr. lect. 10. Significat etiam Caietanus agens in communi de relatione rationis, dicta q. 28. 1. p. & in particulari de relatione vniuersalitatis de ente & essent. c. 4. q. 7. & paulo ante illam: Citantur etiam Scotus 7. Metaph. q. 11. Anton. And. q. 17. & Anton. Tromb. q. 2. Metaph. art. 1. nam eo modo, quo ponunt vniuersale in actu per intellectum, videntur illud ponere in notitia cõparatiua, potius quam in præcisiua. Est autem differentia inter hos authores, quod aliqui eorum per notitiam comparatiuam intelligunt notitiam directam, qua vniuersale confertur cum inferioribus vt existens in illis, vel prædicabile de illis. Ita videtur sentire D. Tho. & clarius Scot. sup. & 4. d. 2. q. 2. Sonc. 6. Metaph. q. 18. Alii vero intelligunt notitiam reflexam, qua post prædictam cõparationem, intellectus concipit ipsammet cõparationem, vt relationem quandam & naturam comparatam, vt genus vel speciem, &c. respectu inferiorum.

Fertur iudicium de prima opinione.

VI. Nter has sententias prima est quidem probabilis ex suppositione illius sententiæ, quod intellectus agens non producit species repræsentantes indiuidua, & adhuc, ea supposita, non procedit generaliter de omni vniuersali, sed ad summum de specifico, & de solo illo, formaliter loquendo, vt ratio quædam supra facta probat. Et amplius declarari potest, quia in primis certum est, intellectum agentem nunquam

imprimere speciem repræsentantem solam differentiam, vt differentia est, sed totam specificam naturam. Quia, sicut phantasma non repræsentat in indiuiduo aliquid per modum, formæ, sed per modum totius indiuidui: ita intellectus agens producit speciem repræsentantem totam naturam specificam indiuidui per modum totius, nec potest præscindere, seu immutare actionem istam, vt tunc producat vnā speciem repræsentantem differentiam per modum formæ, deinde producat aliam repræsentantem totam naturam specificam per modum totius: quia, neque est liber in agendo, sed naturaliter imprimit speciem, quantum potest, supposito tali phantasmate, neque est cognoscitiuus, vt nunc possit vno modo naturam concipere, postea alio. Vnde in Proprio etiam, & Accidente, quamuis demus efficere species repræsentantes illa in communi abstrahendo ab indiuiduis, tamen vnumquodque eorum ex vi talis speciei intelligibilis solū repræsentatur, vt quid commune multis indiuiduis in ea ratione similibus. Et idem suo modo est in gradu generico, si forte aliquando ob imbecillitatem phantasmatis producat species intelligibilis repræsentans præcisè illum gradum: nam sicut phantasma tunc repræsentat solum hoc animal verbi gratia, ita species intelligibilis ab illo sumpta repræsentabit gradum animalis solum vt abstractum, & præcisum à similibus indiuiduis. Et hac ratione dicimus, etiam supposita illa sententia per hanc abstractionem intellectus agentis per se nō abstrahi nisi naturam specificam. Obiciet, hunc difficultatem fieri posse de abstractione facta per conceptionem intellectus possibilis, præsertim quoad vniuersale proprii, & accidentis. Respondeo non esse parem rationem, vt patebit ex his, quæ sectione sequenti dicemus.

Addo ergo vltius, si propriè ac vere intelligatur ratio & natura speciei intelligibilis, satis improprie dici per hanc abstractionem fieri naturam vniuersalem, quia iuxta veram sententiam, species impressa, neque est formalis imago, neque villo modo formaliter repræsentat, sed effectiue, quatenus est veluti semen seu instrumentum obiecti ad efficiendam formalem repræsentationem intentionalem, quæ fit per conceptum mentis. Vnde natura non dicitur esse propriè obiectiue repræsentata in specie impressa, nisi valde remote & mediare, quatenus illa species est effectiua actus, cui natura illa obicitur. Ac denique etsi demus vniuersale aliquo modo fieri per abstractionem intellectus agentis, id solum erit in habitu, seu in actu primo: ex quo fit, multo magis ac perfectius fieri per actum secundum proportionatum illi actui primo, vt supra argumentabar. Omitto primam illam sententiam procedere ex falsa hypothesi, simpliciter enim verius est, speciem impressam ab intellectu agente non abstrahere à repræsentatione eiusdem indiuidui repræsentati in phantasmate, sed solam à materialitate reali, & entitatiua ipsius phantasmatis, sine qua esse potest repræsentatio eiusdem indiuidui, quantumuis materialis, hanc enim non repugnat esse aut fieri per formam seu qualitatem aut entitatem spiritualem, vt in angelis, & in Deo ipso patet. Quod si non repugnat, nulla potest afferri physica ratio, ob quam non possit talis forma vel species ab intellectu agente fieri: sine ratione autem id negandum non est, cum hoc sit magis consentaneum, & variis experimentis, & naturali ordine cognoscendi, & fini & actiuitati naturali ipsius intellectus agentis, qui ad hoc datur, vt media actione spiritali intellectum possibilem reddat similem repræsentationi phantasmatis, quantum potest, quod latius hic persequi & probare, alienum esset à præfati instituto. Iuxta hanc vero sententiam constat, abstractionem vniuersalis, nullo modo fieri ex necessitate ab intellectu agente, imo & fortasse nullo modo fieri posse: nam, si intellectus agens semel ponitur

VII.

nitur productionis specierum rerum singularium, verisimile est nunquam posse producere species representantes naturas abstractas à singularibus, sed de hoc latius suo loco.

*Alia dua opiniones examinantur, & quæ-
sio resoluitur.*

VIII.

Omissa ergo prima sententia, vt de aliis duabus iudicemus, aduertendum est, vniuersale dupliciter posse à nobis concipi, vel denominari. Primo, vt quid absolutum secundum esse, quod potest relationem aliquam fundare. Secundo vt relatiuum secundum esse, dicens ordinem ad inferiora. Primo modo intelligeretur substantia vniuersalis, si esset homo à parte rei subsistens separatus ab omni contractione, iuxta Platoniam opinionem: neque esset vniuersalis propter relationem realem secundum esse ad inferiora, sed propter unitatem suam cum intrinseca & substantiali aptitudine ad existendum in multis. Ad quem fere modum dicebant Doctores citati sectione præcedente, naturam in statu potenciali, quem habere fingitur ante existentiam in indiuiduis, habere vniuersalitatem quandam, quæ non consistit in relatione secundum esse, sed in proprietate quadam absoluta naturæ, habentis talem unitatem & communitatem: hoc solet vocari ab aliquibus vniuersale ante rem: quod, si esset, absolutum esset, tamen reuera nullum est. Imo, & qui ponunt vniuersale actu in ipsis indiuiduis realiter existens, quod vocant vniuersale in re, non ponunt vniuersalitatem eius in relatione. Nam putant vniuersalitatē esse realem, relationem autem minime, quia vel inter naturam & indiuidua non est sufficiens distinctio in re ad relationem realem, vel natura, vt præcinit ab indiuiduis, non habet sufficientem entitatem ad fundandam relationem realem, cum non habeat vt sic entitatem singularem, in qua possit talis relatio fundari. Ponunt ergo vniuersalitatem hanc in proprietate absoluta, quæ est unitas quædam & communitas talis naturæ. Hæc ergo exempla, quamuis vera non sint, declarant tamen, conceptum vniuersalis vt sic, non esse conceptum rei relatiuæ secundum esse, sed rei absolutæ habentis modum talem essendi, in quo habeat indifferentiam, & aptitudinem essendi in multis. Nec refert, quod hæc aptitudo videatur per modum respectus explicari. Nam sicut in potentia reali intelligimus respectum transcendentalem, & secundum dici, priorem respectu prædicamentali secundum esse, & inclusum in re absoluta: ita in præsentia possumus concipere hanc aptitudinem rei vniuersalis vt absolutam quidem in se, licet explicetur per modum respectus transcendentalis. Et hinc fit vterius, vt hæc aptitudo, quia concipitur ad modum potentie habentis saltem transcendentalem ordinem ad ea, quibus potest se communicare, possit etiam intelligi vt fundamentum sufficiens ad relationem, vel habitudinem ad ea, quibus potest se communicare, quæ habitudo concipitur vt quædam relatio secundum esse, & dici etiam potest vniuersalitas quædam, cum sit habitudo vnus ad multa, in quibus esse potest, vel de quibus potest prædicari.

IX.

Vniuersale igitur priori modo conceptum sit per directam operationem intellectus, quæ præcisè, & abstractè concipit naturam communem absque differententiis contrahentibus; quod satis probant rationes factæ in secunda opinione. Et confirmari potest euertendo fundamentum opinionis tertiæ; quia non est de ratione vniuersalis relatio aliqua secundum esse: ergo, quamuis in natura sic abstracta non intelligatur aliqua relatio secundum esse ad inferiora, potest intelligi actu vniuersalis. Patet consequentia, quia si illa relatio non est necessaria, nihil aliud

deesse potest, quia ibi est natura communis, & ad modum subsistentis abstracte ab indiuiduis. Vnde ita se habet in eo statu per intellectum, sicut se haberet realiter, si à parte rei subsisteret extra indiuidua, sed tunc esset realiter vniuersalis, ergo & nunc est intellectualiter vniuersalis, vt sic dicam. Tandem in natura sic concepta est noua unitas rationis, quia habet vnum conceptum obiectiuum indiuisibilem in plures similes, habet etiam communitatem seu aptitudinem, vt in sit multis, & de iis prædicetur: ergo nihil illi deest ad rationem vniuersalis.

At vero loquendo de relatione vniuersalitatis prout à nobis concipitur ad modum relationis secundum esse, hæc non potest resultare per solam abstractionem, sed eo modo, quo est, sit per comparisonem. Quia, vt suppono, hæc relatio non est realis, sed rationis: ergo non est in natura ipsa dum absolute & abstractè cogitatur, quia ex vi illius actionis, illa nõ refertur per intellectum, quia intellectus nondum comparat illam ad sua inferiora, neque etiam refertur realiter; ergo nondum est talis relatio. Et hoc satis etiam probant rationes adductæ in tertia sententia. Quocirca, si illæ duæ opiniones vnum affirmant, & aliud non excludant, non sunt inter se contrariæ, neque vnus rationes contra aliam procedunt. Quia nihil obstat, quod eidem naturæ possit per intellectum conuenire duplex ratio vniuersalitatis, absoluta scilicet, & respectiua, & quod illæ per diuersas operationes intellectus fabricentur, & quod vna, scilicet quæ absoluta est, sit proximum fundamentum alterius, scilicet relatiuæ. Neque etiā repugnat, aliquid conuenire naturæ per intellectum & esse per modum absoluti, quando illud huiusmodi est, vt solum per extrinsecam denominationem conueniat, sic enim naturam esse abstractam, seu vniuersaliter conceptam, non addit naturæ, nisi esse quoddam conueniens illi per extrinsecam denominationem, quod esse obiectiuum appellatur. Sicut esse visum, vel esse cognitum non est aliquid esse reale additum rebus, nec formaliter consistit in relatione rationis, sed in denominatione proueniente ab actu videndi, vel cognoscendi, super quam potest intellectus fabricare relationem rationis, si vnum cum altero conferatur: ergo est in præsentia.

Sed adhuc superest circa has opiniones explicandum, qualis sit hæc cognitio præcisua, vel comparatiua, per quam fit vniuersale vtroque modo dictum. Variis enim modis potest vniuersalis natura præcindi, vel comparari. Primo enim abstracti potest natura communis per puram præcisionem naturæ ab vno inferiori absque vlla comparisonem, vel superioris conceptus ad aliquem inferiorem, vel ipsorum inferiorum inter se, vt quando à solo Petro simpliciter præcindo indiuiduantem proprietates, & fisco in humanæ naturæ consideratione. Et per hanc notitiam pure præcisiuam putant aliqui nullum vniuersale fieri. Verius tamen est per eam etiam fieri vniuersale absolutum iuxta ea quæ de secunda opinione diximus. Nam hoc etiam probant rationes factæ: quanquam hæc notitia non sufficiat ad cognoscendam in natura sic concepta vniuersalitatem, seu superioritatem, quam habet vt iam dicam.

Secundo abstracti potest natura communis per comparisonem singularium, seu inferiorum inter se, vt quando conferendo Petrum cum Paulo, cognosco eos esse inter se similes in natura humana. Quæ comparatio supponit priorem præcisionem, nã supponit de vtroque singulari cognosci, esse talis naturæ, vnde supponit conceptum talis naturæ, vt præcinditur à singulis indiuiduis. Vnde per hanc comparisonem solum additur cognitio conuenientiæ, & similitudinis plurium inferiorum in tali abstracta ac præcisa natura. Hæc autem comparatio vterius potest subdividui, quatenus per eam considerari potest.

X.

XI.

XII.

potest vel sola habitudo particulariū inter se, vt inter se habent habitudinem similibus, & hæc comparatio vtiq; non pertinet ad constitutionem vniuersalis, sed ad considerationem cuiusdam relationis mutue inter ipsa particularia. Vel quatenus per eam consideretur habitudo naturæ communis ad particularia, in quibus existit. Postquam enim intellectus apprehendit Petrum & Paulum esse similes in esse hominis, rursus considerat hoc prædicatum, *homo*, habere se ad Petrum & Paulum vt quid commune ad particularia; & in hac comparatione videtur consummari ratio vniuersalis, etiam respectui, per eam enim confurgit in mente, vel potius in re menti obiecta, habitudo rationis vnius rei communis ad plura. Vltra vero intelligi potest alia notitia magis reflexa, quam intellectus facit cognoscendo quali in actu signato naturam sic abstractam, & cum suis inferioribus collatam inde habere denominationes generis, speciei & similes, hæc denominationes esse rationis, non rei. Hæc autem cognitio iam non est fabricatio vniuersalitatis, sed est quidam eius contemplatio magis formalis, & expressa.

SECTIO VII.

An vniuersalia sint entia realia, corporea, substantialia, vel accidentalia, quasque causas habeant.

EX dictis facile possunt varix quæstiones expediri, quæ de vniuersalibus tractari solent.

Dubium primum expeditur.

I. **Q**uæritur ergo primo, an vniuersalia sint entia, necne. Quod interrogari potest, vel de natura quæ vniuersalis denominatur, vel de ipsa intentione, seu denominatione vniuersalitatis. De natura iam diximus, esse in rebus ipsis: vnde fit, quoad rem denominatam vniuersalia esse entia realia: hoc vero intelligendum est, vel permissiue, vel de his vniuersalibus, quæ per se cadunt in directam operationem intellectus: ita vt, vel per se primo, vel saltem per sua propria singularia directe cognita, directe etiam concipi possint. Quod ideo dicitur, quia in ipsis entibus rationis, quæ per reflexionem & multiplicem operationem intellectus confinguntur, potest intellectus eo progredi, vt ab his etiam abstrahat rationes vniuersales, & communes, & vniuersale conficiat etiam in rebus fictis, quæ vera entia non sunt, quomodo dicunt Dialectici, genus secundo intentionaliter sumptum, esse quoddam vniuersale specificum, commune multis generibus, quæ in intentione seu ratione generis solo numero differunt: & sic de aliis. Ratio vero est, quia vniuersale actu solum habet esse obiectiue in intellectu, esse autem obiectiue in intellectu, non solum veris entibus, sed etiam fictis conuenire potest, & ideo illis etiam possunt attribui relationes illæ, seu denominationes, quæ hoc tantum esse requirunt, vt sunt ratio subiecti, & prædicati, & idem est de ratione vniuersalis. Et ideo dicimus, permissiue seu indefinite vniuersalia esse entia realia, non tamen necessario, & omnino vniuersaliter. Quia vero cognitio intellectus incipit necessario à realibus entibus, tum, quia operatio reflexa supponit directam, tum etiam quia ficta entia non concipiuntur, nisi per aliquam habitudinem, vel proportionem ad vera entia, ideo recte etiam dicitur, ea vniuersalia esse entia realia, quæ per directam operationem intellectus abstrahi possunt. Si autem fit sermo de vniuersalitate ipsa, seu de intentione vniuersalitatis, sic communiter dici solet non esse ens reale, sed rationis, quod in hoc sensu Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

verum est, scilicet, quod non est proprietas aliqua, neque aliquid intrinsece & realiter inhærens naturæ, quæ denominatur vniuersalis, iuxta ea, quæ diximus. Tamen in alio sensu nonnulla distinctione & declaratione opus est. Dupliciter enim diximus, naturam posse denominari vniuersalē, primo denominatione absoluta, ac si vniuersaliter subsisteret: secundo denominatione respectiua. Priori modo nō est vniuersalitas ens rationis, tanquam aliquid propriè confictum à ratione, sed solum tanquam denominatio extrinseca proueniens ab actu rationis, sicut esse abstractum, cognitum, & alia huiusmodi, quæ non dicunt aliquid existens realiter in natura denominata, nec propriè dicunt aliquid ens rationis fabricatum ab intellectu, tanquam aliquid obiectiue confictum ab ipso, quia talia entia non finguntur, nisi dū cogitantur; tunc autem intellectus nihil tale cogitat, vel cognoscit. Est ergo denominatio extrinseca à conceptu intellectus, nam quia per conceptum abstractè & vniuersè representatur, ideo denominatur vniuersalis prædicto modo. Quapropter vt hæc vniuersalitas dicatur esse, non oportet, vt ipsa formaliter, & quasi reflexè cognoscatur, quasi in actu signato, sed satis est, quod natura ipsa cognoscatur tali modo scilicet præciso & abstracto, vt quasi in actu exercito natura constituatur vniuersalis. Et ad hunc modum explicat per denominationem extrinsecam hanc vniuersalitatem Soto in Logica. qu. 3. vniuers. art. 1. dub. 2. & adducit Scotum, & D. Thomam in eam sententiam.

II.

Posteriori autem modo loquendo de vniuersali relatiue, seu de relatione vniuersalitatis, satis ex dictis constat, vniuersale non esse ens reale, quia illa relatio non est realis, sed rationis. Quod in hunc modum breuiter declaratur: multiplex enim relatio fingi seu excogitari potest in natura vniuersali, vna in ordine ad actum essendi, altera in ordine ad actum prædicandi: vtrique autem potest, aut secundum aptitudinem, aut secundum actum apprehendi, concipitur enim natura communis vt apta ad existendū in multis, & vt sic concipi potest, vt habens relationem aptitudinis ad communicandum illis suum esse, potest item concipi vt actu existens in illis; & vt sic habens relationem actualem, seu rei actu se communicantis multis. Sicut enim in accidente intelligimus relationem aptitudinalis, vel actualis inhærentis; ita eam possumus fingere, vel excogitare in natura vniuersali vt communicabili, vel vt communicata multis. Et vtroque modo solet vniuersale definiri, sufficit tamen aptitudinalis relatio, vt natura complete censetur vniuersalis. Nam, quod actu sit in multis quæ existant, contingens est, & non mutatur naturam rei: aptitudo vero est simpliciter necessaria, nam in ea distinguitur vniuersale à singulari. Vnde repugnantiam inuoluunt qui dicunt naturas Angelicas esse vniuersales, & esse incommunicabiles multis.

III.

Similiter in ordine ad actum prædicandi potest, natura concipi, vel vt apta prædicari de multis, vel vt actu prædicata de multis, prior vero consideratio propriè denominat naturam prædicabilem. Omnes autem iustæ relationes sunt rationis tantum; nam vniuersalis natura non est in multis, nisi per identitatem, & ideo sub ea ratione non potest ad illa multa realiter referri. Item, quia, vt diximus, in re nulla est natura, quæ sit in multis, vel quæ sit apta esse in multis: ergo fundamentum proximum illarum relationum non est in re, sed in modo concipiendi intellectus, ergo relatio in eo fundata non potest esse realis; & hæc ratio idem plane probat de relatione prædicabilis, vel prædicati, nam etiam omnes hæc fundantur in extrinsecis denominationibus intellectus, & ideo non possunt esse reales.

N

Expe-